Glåmdalen - Publisert: 04.04.26 01:00

Fikk stipend! Lykkes med kunst på lag med sauen

Liilian tar store, kunstneriske sprang fra Skotterud

Av Hanne Kure Bjugstad

Liilian Saksi flyttet med familien til Skotterud i 2020. Her har hun plass til sauer og atelier, og ro til sitt kunstneriske arbeid. Det virker – i mars fikk Liilian innvilget Statens kunstnerstipend for ti år.

Selv i vårløsningen er det kos og trivsel i saueinnhengingen hos Liilian Saksi (37) på Nedre Refsette, rett utenfor Skotterud. Det tripper fire drektige søyer og én kosete vær ut av låven da matmor kommer inn porten.

Hver høst og vår klippes ulla til sauene, før Saksi karder, spinner, farger og fletter ulltråder til kunstverk med en gammel teknikk kalt sprang. Verkene hennes er innkjøpt av blant annet Nasjonalmuseet, og nå forbereder Liilian utstillinger i Oslo, Bergen og Trondheim.

Produktivt i Eidskog
Liilian Saksi vokste opp i Norrköping i Sverige. Det var all plassen og nærheten til Sverige som lokket henne og mannen, opprinnelig fra Alta, fra Oslo til Eidskog.

- Det har vært veldig produktivt for meg å bo i Eidskog, mener Liilian, noe hun også nettopp fikk bekreftet.

Liilian Saksi har kommet gjennom det trangeste nåløyet for kunstnere i Norge, og ble i mars innvilget Statens kunstnerstipend for etablerte kunstnere. Dette betyr stabil og forutsigbar inntekt til hennes kunstproduksjon de neste ti årene.

- Som kunstner har man behov for nettverket i en storby, men også for fokus på atelieret. Jeg trenger å kunne gå på jobb uten å bli forstyrret, og jeg tror jeg har blitt mer synlig gjennom å ikke bo i Oslo, sier hun.

Spinningen tar mest tid, men er en oppgave Saksi liker godt. Fra plassen sin ser hun ut på sauene og det hun har under arbeid til enhver tid, og kan tenke gjennom valgene videre.

Starter og slutter med sauene
Hun har atelier opp en trapp ute i låven. Under bor de norske spælsauene som er selve grunnlaget for alt hun skaper, og hun kan se ned på innhegningen gjennom store vindusflater mens hun jobber. Sauene er også synlige gjennom hele den kunstneriske prosessen, og blir navngitt i beskrivelsen av det ferdige produktet.

- Jeg jobber materialbasert og visuelt, forteller Liilian. - Jeg spinner garn av én fell om gangen. Ulla har personlige uttrykk, og sånn tar jeg vare på denne personligheten.

Hun viser fram ull fra forskjellige sauer og sesonger, med tydelige forskjeller i lengde, kvalitet og glans.

Kjekk. Mauno er ny i flokken og resultatet er fire drektige søyer. Liilian håper på mange hvite lam, da blir hun friere i fargeprosessen.

En kommentar til den globale ullindustrien
Hun kan kjenne igjen sauen når hun spinner garnet. Spælsauen har ull som består av et isolerende bunnull og dekkhår, der noen dyr har ull som gir grovere tråder. Dette er naturlige variasjoner som er uønsket i dagens ullproduksjon, fibre utenfor standarden som kanskje ville blitt kastet. Liilians poeng er å jobbe ut fra det hun har, med en interesse for materialet, verdsette andre arter og vise hva vi får ut av å leve med andre dyr.

- Jeg har det bra sammen med dyrene. Jeg forstår at ikke alle kan leve som meg, men ta den globale ullindustrien som eksempel. Her er det mye som ikke står bra til, med masse eksport og import i stedet for å verdsette det lokale. Dette ligger også til grunn for mitt arbeid, og jeg blir motivert av å jobbe med noe nært, mener hun.

- Det hadde ikke hatt samme verdi å jobbe med ull, om det ikke var fra min egen flokk. Sånn kan jeg følge materialet fra start til slutt, ta avgjørelser selv og påvirke hele prosessen, sier Saksi.

Liilian Saksi og den mest kosete sauen Alli. I bakgrunn er hennes atelier bak de store vinduene. Sauene er oppkalt etter Liilians farmor og søsken og er alltid navngitt i beskrivelsen av verkene de bidrar til.

Ressursgrunnlaget bestemmer

Kunsten har verdi i seg selv. Men saueholdet og hennes egen materialproduksjon blir en del av kunstverket, og en kommentar til måten vi lever på.

- Vi har veldig lite kontakt med ting fra start til slutt i dag, mener Liilian. - Det meste vi omgir oss med er produsert av andre. Det er viktig for meg å ikke ta ting for gitt, sier hun.

Disse valgene legger også sterke føringer på kunsten. Liilian kan ikke bare bestille opp mer i samme farge, hvis hun skulle gjøre en feil, eller gå tom for garn.

- Jeg må hele tiden planlegge ut fra ressursgrunnlaget. Det er den tilgjengelige ulla jeg har som er med på å styre veien videre, forteller hun.

Å måtte forholde seg til utgangspunktet, innebærer også ull som forandrer seg gjennom sauens livsløp – som et menneskes hår.

- Jeg er svært forsiktig med å klippe i garnet. Hvis jeg ikke blir fornøyd, begynner jeg på nytt. Det er spinningen som tar mest tid, flettingen kan jeg gjøre om igjen.

Sprang er en teknikk fra bronsealderen som Liilian kom over på youtube i 2018. Det sitter i fingrene hennes nå.

- Jeg har alltid jobbet og virket

Liilians hender flyter rutinert gjennom garnet mens hun snakker. Som kunstner har Liilian røtter i vev og blant annet en mastergrad fra Kunsthøgskolen i Oslo.

Sprang er en gammel fletteteknikk som kan spores tilbake til bronsealderen. Noe hun litt tilfeldig kom over på youtube, da hun var ute etter en teknikk som viet garnet en større rolle.

- Det fenomenale med sprang er at det blir luftig og mulig å få fram garnet, mener Liilian. - Det går hånd i hånd med det håndspunnede garnet.

Hun farger garnet selv med syntetiske, syrebaserte farger. Dette er enda en arbeidsoppgave i prosessen hun setter stor pris på.

- Jeg syns den syntetiske innfargingen lar ulla beholde mer av sin mer glans, enn plantefarger ville ha gjort, mener hun. - Fargingen tillater meg å arbeide både planlagt og impulsivt. Prosessen er forutsigbar og umiddelbar, og blir en kontrast til arbeidet ellers.

Barndommen i Norrköping bar preg av kreativitet, men Liilian tenkte aldri på at man kan leve som kunstner.

- Mamma er førskolelærer og dukkemaker som deltok i internasjonale konkurranser med dukkene sine. Det preget nok meg som liten, det var veldig spennende i mammas verksted, forteller hun. - Jeg har alltid holdt på, strikket, virket og hatt prosjekter.

En framtid i sprang

Nå forbereder Saksi seg til videre utstillinger.

Først ut er Eckbos Legats stipendutstilling på Vigelandsmuseet 16. oktober, der hun skal stille ut tre kunstverk som er 2,20 meter høye. Hun bruker masse tid på å spinne garn, fletter mindre tester og prototyper, og spinner garn igjen når hun trenger en tenkepause.

Saksi har planlagt flere separatutstillinger, helt fram til 2029. Prosjektene står fortsatt i kø, også i Eidskog.

- Det er så kort til Oslo at jeg kan dra inn på en åpning, sier hun. - Jeg kan reise etter lunsj, og være hjemme igjen på kvelden.

- Jeg trenger jo kontakt med folk og ha kollegaer, og det er en del av jobben som kunstner å holde seg oppdatert. Men jeg har nok mer behov for motivasjon og tilhørighet, enn inspirasjon, mener Liilian. - Jeg blir så inspirert av fargene og materialet jeg jobber med, at et prosjekt avløser det neste.

Til Vigelandsmuseet planlegger hun å montere verkene i metallrammer formet som en S, og hun var nylig på et lokalt MC-verksted og diskuterte lakk på rammene.

- Ulla og det håndspunnede garnet gir et mykt og organisk uttrykk. Jeg liker å tilføre en kontrast, og arbeider derfor med en strammere montering i materiale som akrylglass, eller som nå i metall, sier hun. - Det er også mange spennende muligheter i montering av sprang, mener hun.

- Jeg kommer aldri til å bli ferdig med sprang.

Og med Statens kunstnerstipend trenger hun ikke det heller. Liilian Saksi kan konsentrere seg helt og fullt om materialene og kunsten de neste ti årene. Samt sauer, lam og tre barn da, selvfølgelig.

Fra Liilian Saksi del av utstillingen KUNST-HÅND-VERK på Nasjonalmuseet i vinter (2026).